

ekološki glasnik časopis o prirodi

ISSN 1330-1055
godište XIV. / 2006.

03 - 04

Nacionalni park Krka

Palud

Šmukulja

Krasnice

**Uvala Bobovišće i
Vičja luka na otoku
Braču**

Smukulja

Doc. dr. Zoran Tadić

Smukulja je jedna od najrasprostranjenijih zmija Europe i na nekim mjestima može biti vrlo brojna. Često se može naći i u vrlo urbaniziranim područjima kao što su gradski parkovi (na pr. zagrebački Jelenovac ili Maksimir ili vrtovi kuća zagrebačke podsljemenske zone).

Smukulja je zmija koja ima vrlo veliko područje rasprostranjenosti. Ono se proteže od južnih dijelova Velike Britanije, preko Francuske do sjeverne Španjolske preko Portugala, Njemačke, Danske, južnih dijelova Skandinavskog poluotoka, Češke, Slovačke, Poljske, Mađarske, Austrije, Italije (uključujući Siciliju, ali ne Korziku i Sardiniju), Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Rumunjske, Bugarske, Grčke i bivših republika Sovjetskog Saveza (Bjelorusije, Ukrajine i Rusije) sve do otprilike 57° sjeverne geografske širine. U Aziji se prostire preko Turske sve do Gruzije, Armenije, Azerbejdžana i sjevernog Irana. Smukulja je jedna od najrasprostranjenijih zmija Europe i na nekim mjestima može biti vrlo brojna. Često se može naći i u vrlo urbaniziranim područjima kao što su gradski parkovi (na pr. zagrebački Jelenovac ili Maksimir ili vrtovi kuća zagrebačke podsljemenske zone).

Posjocna duljina smukulje je između 50 i 60 cm iako se mogu naći primjerci koji dosežu i 80 cm. Tijelo je vitko, a glava relativno mala. Vrh njuške je relativno šiljast. Oči su male i imaju okruglu zjenicu.

Temeljna boja tijela je siva, sivosmeđa, smeđa ili smeđe-crvenkasta, a na tijelu se nalaze brojne crne ili crnosmeđe točkice, obično smještene u dva uzdužna reda na leđima. Te točkice mogu se i spajati i činiti tanke poprečne pruge, najčešće na vratu. U nekih se smukulja čini da leđne točke čine i dvije neoštre uzdužne pruge. Na bokovima se često nalaze i manje oštre mrlje iste boje kao i leđne točkice. Glava je sa gornje strane tamne boje, posebice prema vratnom dijelu. Sa vratnog dijela, sa lijeve i desne strane glave, proteže se tamna pruga koja prelazi preko očiju i doseže sve do nosnica. Ponekad se na vrhu vrata, tik iza glave, nalaze dvije tanke paralelne linije. Truh smukulje može biti siv, bijelosiv, crvenkast ili smeđe crven, a po njemu se mogu nalaziti tamnije mrlje. Na nekim lokalitetima mogu se primjetiti i razlike u obojanosti mužjaka i ženki:

Temeljna boja smukulje može varirati od svijetlosmeđe

Ženke imaju sivu temeljnu boju, a mužjaci crvenkastosmeđu. Mladunci uglavnom tamniji od odraslih jedinki; temeljna im je boja smeđesiva ili tamnosiva, a točkice po tijelu su izražajnije. Oni gotovo uvijek imaju crvenkast trbuh.

Smukulja živi uz rubove šuma ili u rijetkim bjelogoričnim šumama, na rubovima obrađenih površina, u vrtovima i parkovima u rubnim dijelovima nekih građova, na travnatim terenima sa rijetkim niskim grmastim raslinjem. Na nekim lokalitetima preferira i rubove crnogoričnih šuma, nakupine kamenja uz šume i livade i sl. Može se reći da od svih europskih zmijsa smukulja živi na najraznolikijim mjestima. Jedino što izbjegava je jako sunce i kameniti, vrlo suhi teren, tako da je nema uz morsku obalu. U nas se, u južnoj Hrvatskoj, može naći sa sjeverne strane nekih planina, ali ne i na južnim stranama koje su okrenute prema suncu.

Sa svojim relativno šiljatom glavom, smukulja lako kopa kroz rahlu zemlju i često se može naći ispod kakvog kamena,

... do tamnosive

srušenog drveta i sl. U proljeće zna izaći i sunčati se na blagom suncu, posebice ujutro i nakon kiše. Kreće se relativno sporo za zmijsu iako joj je tijelo vrlo gipko. Ako ju se uplaši, može se na kratke udaljenosti vrlo brzo kretati i brzo pobjeći u kakvo skrovište, ali je vjerojatnije da će se i dalje kretati vrlo sporo ili će se čak potpuno ukočiti i čekati da opasnost prođe. Ako ju se uzme u ruke, smukulja gutovu uvijek grize, a ponekad ispuša i smrdljivu tekućinu iz analnih žlijezda.

Omiljena hrana smukulja su gušteri. Pošto su smukulje relativno male zmijsa, a imaju i male glave, najveći gušter kojeg mogu progutati je odrasla zidna (*Podarcis muralis*), planinska (*Zootoca vivipara*) ili primorska (*Podarcis sicula*) gušterica. Samo vrlo veliki primjerci mogu pojesti i potpuno odraslu livadnu guštericu (*Lacerta agilis*). Plijevanje usmružuje konstrikcijom nego ga dijelom tijela pritisne uz podlog dok ne onemoća ili ne ugine, a tada ga guta. Smukulje ponekad jedu i mlade zmijsa te mlade glodavce, ali se ipak najviše hrane

Smukulje rađaju žive mlade...

...koji se ne mogu podičiti veličinom

Albino primjerak smukulje. Ovakve primjerke gotovo je nemoguće naći u prirodi.

gušterima. U Engleskoj je zabilježeno da su smukulje u prirodi jele i patuljaste rovke (*Sorex minutus*). Ne zna se što ledu mlade smukulje. Pretpostavlja se da se hrane kukcima i drugim malim beskralješnjacima.

Smukulje se pare u travnju ili svibnju, a ženke u kolovožu ili rujnu legu od tri do 15 mladunaca. Mladunci se izlegu u tankoj prozirnoj membrani koju odmah probiju izađu van. Mladunci su vrlo maleni: Dugi su 120 - 150 mm.

Zelena smukulja

Smukulje se na hibernaciju najčešće povlače u listopadu, a iz nje izlaze tijekom ožujka ili u travnju, što ovisi o vremenskim prilikama.

Etimologija znanstvnog naziva:

Smukulja - *Coronella austriaca*: *Coronella*: lat. Corona = kruna; lat. ellus. = sufiks za umanjenicu. "Mala kruna" - nema objašnjenja za ovakvo ime. Vjerojatno su imenovatelja šare na glavi podsjećale na krunu. *Austriaca*: lat. auster (genitiv: austri) - južni vjetar; lat. acus = sufiks koji znači povezivanje ili odnos s nečim.

Strani nazivi:

Engleski:	Smooth snake
Njemački:	Schlingnatter, Glatnatter
Talijanski:	Colubro liscio
Francuski:	Couleuvre lisse
Nizozemski:	Gladde slang
Češki:	Užovka hladká
Poljski:	Gniewosz gładki
Rumunjski:	Șarpe-de-alun
Bugarski:	Medjanka
Finski:	Kangaskäärme
Švedski:	Hasselsnok, Slät Snok